

Tungkol Saan ang Modyul na Ito?

Nanood ka ng sine kasama ang iyong kaibigan. Tanong ng iyong kapatid pag-uwi mo, “Maganda ba ‘yung pelikula? Tungkol ba saan?” Ayaw mo namang isalaysay sa kapatid mo ang buong kuwento. “Maganda”, sagot mo. “Ang kuwento ay tungkol sa batambatang siyentistang nangarap na makatuklas ng gamot sa kanser pero...” Oo, kasasabi mo pa lamang ng buod ng kuwento. Ibinigay mo ang mahahalagang bahagi ng pelikula.

Sa inyong klase, inaatasan ka rin minsan na magbuod. Ang malimit na tanong ng guro matapos mong basahin ang talata, kuwento o anumang akda, “Sa palagay mo, tungkol ba saan ang binasa mo?” Hirap ka minsan na ipahayag ang buod sa sariling mga salita. Kadalasan, binabalikan mo ang akda at pipili ka ng ilang pangungusap na isasagot sa tanong ng guro.

Papaano kung pinasusulat ka ng buod ng partikular na aklat? Basasahin mo nga ang buong aklat at ang sasabihin ng guro, “Lagumin ang iyong binasa sa isang pahina lamang!”

Sa modyul na ito tungkol sa pagbubuo, matututo kang maglagom ng mahahalagang kaisipan hinggil sa akdang binasa. Ibig sabihin, maipahahayag mo kung tungkol nga ba saan ang iyong binasa.

Gagamit ka ng cassette player para sa mga pakikingang talata.

May limang aralin ang modyul na ito:

Aralin 1 – *Pagtukoy sa Batayang Idea o Kaisipan*

Aralin 2 – *Mga Mapagpatibay na Pangungusap ng Batayang Idea o Kaisipan*

Aralin 3 – *Masinop na Pagbubuo Batay sa Balangkas*

Aralin 4 – *Paggamit ng mga Mapag-ugnay na Salita sa Pagbubuo*

Aralin 5 – *Pagbubuo ng Kuwento*

Anu-ano ang mga Matututuhan Mo sa Modyul na Ito?

Matapos pag-aralan ang modyul na ito, kinakailangan mong:

- ◆ matukoy ang paksang pangungusap ng talata;
- ◆ mailahad ang mga mapagpatibay na pangungusap na naglililaw sa batayang idea o kaisipan ng talata;
- ◆ maipahayag sa sariling mga salita ang batayang idea o kaisipan ng talata;

- ◆ maisulat ang batayang idea o kaisipan ng talata lalo't kung hindi ito binanggit ng may-akda;
- ◆ maibalangkas nang masinop ang talata;
- ◆ mapagkawing-kawing ang balangkas para maging buod;
- ◆ magamit ang mga mapag-ugnay na salita tulad ng una, ikalawa, sunod, pagkatapos, kahulihan; at
- ◆ makapagsulat ng masinop na buod tungkol sa talata.

Anu-ano na ang mga Alam Mo?

Malalaman natin sa maikling pagsusulit na ito kung kailangan mo pa ang modyul na ito. Pilitin mong sagutin ang lahat ng tanong:

- I. Basahin ang talata at salungguhitan ang pangungusap na nagsasaad ng batayang idea o kaisipan.

A.

Naiiba ang paglangoy ng balyena sa karaniwang isda. Habang lumalangoy, pinagagalaw ng karaniwang isda ang magkabilang panig ng sariling buntot. Baba-taas naman ang buntot ng balyerna habang lumalangoy. Kung bumibilis ang paglangoy ng balyena, doble rin ang bilis ng baba-taas na buntot nito sa loob lamang ng isang segundo. Ang palikpik nito ay nakalaan para sa pag-ikot at paninimbang, hindi para sa mabilis na paglangoy.

“Whales”, Two-Can Pub. Ltd., 1991

B.

May lawak itong 11,795 milya kuwadrado. Ito ay hugis-tatsulok. Halos sinlaki ito ng Maryland ng Estados Unidos. Nasa mga hangganan ito ng Netherlands, Alemanya, Luxembourg, Pransiya, at North Sea. Napalilibutan ng ilang bansa at isang dagat ang Belgium.

- II. Basahin ang bawat talata at bilugan ang sugnay o prase na nagsasaad ng batayang idea o kaisipan:

A.

May ilang paraan upang mapuksa ang mga lamok sa ating paligid.

Tungkol ang talata sa _____ :

- a. Maraming uri ng lamok.
- b. Dapat nating panatilihing malinis ang mga kaanal at hayaang tuloy-tuloy ang tubig upang hindi ang mga ito pamahayan ng mga lamok.
- c. Maaari nating buhusan ng langis ang tubig na may mga kiti-kiti upang mapuksa ang mga ito.
- d. Maaari nating bombahin ang mga ito ng pamatay-lamok.

B.

Makapaglalakbay ka kahit saan sa pamamagitan ng imahinasyon.

Tungkol ang talata sa:

- a. Sa tuwing iniisip mo ang iyong ina, parang magkatabi lang kayo gayong matagal na siyang nasa Hongkong.
- b. May biglang naisip ka at ilang saglit pa, namumutla ka na.
- c. Nag-iisip ka ng rosas na ibibigay sa iyong nobya at bigla, parang nakikita mo siya na inaamoy-amoy ang nasabing bulaklak.
- d. Nag-iisip ka ng makakain, halimbawa'y maaasim na mangga, at biglang naglaway ka.

III. Basahin ang talata habang pinakikilingan ang *Tape Segment # 1, A, "Panimulang Pagsusulit III"*, at sa isang pangungusap lamang, isulat kung tungkol saan ang bawat talata.

A.

Maraming masasayang gawain ang scouts. Natututo sila ng iba't ibang paraan ng pagtatali. Nagka-camping at natutulog sila sa mga tent. Nagha-hiking sila para makatuklas ng mga kakatwang puno, dahon, at bulaklak. Marmi silang natututuhang kasanayan hinggil sa kung paano makaliligtas sa mapapanganib na sitwasyon. Sila ang nagluluto ng sarili nilang pagkain tuwing may camping at iba pang kaugnay na gawain.

Tungkol ang talata sa _____

B.

Ang iba't ibang bansa ang may sari-saring kaugalian tuwing Pasko.

May tinatawag silang "Boxing Day" na idinadaos sa mismong araw pagkatapos ng Pasko. Sa araw na yaon, kahon-kahong regalo na dadaanan ng kartero ang iniwan ng mga tao sa pinto ng sari-sariling bahay.

Sa Switzerland, anghel naman ang namamahagi ng mga regalo sa halip na Santa Claus na nakasakay sa sleigh na hila-hila ng anim na reindeer.

Sa Holland, naglolokohan pa ang mga bata tuwing bigayan ng regalo. Binabalot nila sa malalaking kahon ang maliliit na regalo. Itinatago nila ang malalaking regalo sa mga di-pangkaraniwang sulok ng bahay.

Naglolokohan din ang mga Aleman. Nagbabalot sila ng regalo at pinangangalanan ito. Babalutin uli ang regalo pa ring yaon ngunit ibang pangalan naman ang ilalagay at tuloy-tuloy na ito hanggang sa napakalaki na ng regalo. Pinakaaabangan ng lahat ang pagbubukas ng regalo at umaasa ang bawat isa na pangalan niya ang nakasulat.

Sa Filipinas, nagsisimula ang Pasko sa siyam na simbang gabi na idinadaos mula Disyembre 16 hanggang 24. Hudyat na rin ito sa pagsisimula ng karoling, bigayan ng regalo, at malawakang kasayahan. Magtatapos ang Pasko sa Pista ng Tatlong Hari na pumapatak tuwing unang Linggo ng Enero.

Tungkol ang lathain sa _____

_____

- IV. Basahin mo ang lathain habang pinakikinggan ang tape. Tandaan ang pinakapamagat at ang pamagat ng bawat talata.

Elepante

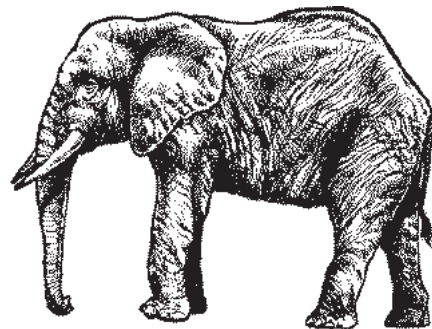
A. *Naiiba ang Elepante*

Naiiba ang elepante sa lahat ng hayop. Pinakamalaki ang mga tainga nito. Pinakamalaki ang mga pangil nito na tinatawag na tusks. Ito lang ang hayop na ang nguso ang nagsisilbing ilong.

B. *Ang Nguso at ang mga Gamit Nito*

Maraming gamit ang nguso ng elepante. Ginagamit ito para makakain at makainom. Sa isang inuman lamang ay maisisilid rito ang isa't kalahating galon ng tubig.

Ginagamit din ito ng elepante para bombahan ng tubig ang sariling katawan. Pang-amoy din ito ng elepante at ito rin ang pinagmumulan ng atungal. Nagsisilbi rin itong kamay. Kahulihan, ang nguso ay ginagamit sa pakikipaglaban at pagiging magiliw.

C. *Ang Tusks at ang mga Gamit Nito*

Tinatawag na “tusks ang malalaking pangil ng elepante. Una, tumutubo muna ang pansamantalang tusks. Malalagas din ang mga ito at mapapalitan ng permanenteng tusks. Nagagamit ang tusks sa paghuhukay. Pati na rin sa pakikipaglaban.

D. *Ang Balat ng Elepante*

Isang pulgada ang kapal ng balat ng elepante. Walang suson ng taba ang balat. Kailangang manatili sa maiinit na pook ang elepante dahil hindi makasasanggalang sa lamig ang balat nito.

Punan ang balangkas sa ibaba at isulat ang detalye ng bawat pamagat:

A. Naiiba ang Elepante

1. _____
2. _____
3. _____

B. Ang Nguso at ang mga Gamit Nito

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

V. Batay sa balangkas, ipahayag kung tungkol saan ang lathalain. Ituloy mo ang pangungusap sa ibaba:

Tungkol ang lathalain sa _____

_____

_____

_____

VI. Basahin ang mga pangungusap sa ibaba. Ayusin ang pagkakasunod. Lagyan ng Bilang 1 ang unang pangungusap na nagsasaad ng batayang idea o kaisipan; Bilang 2 naman sa sunod na pangungusap hanggang malagyan ng bilang nglahat ng pangungusap.

- ☐ Ikatlo, rebisahin ang sinulat para mas gumanda pa.
- ☐ At pagkatapos, basahin ang sinulat mo at suriin kung tama ang ipinahahayag ng mga salita. Maaari mong baguhin ang ilang salita.
- ☐ Una, isipin kung ano ang nais mong isulat.
- ☐ Ipabasa ang natapos na akda sa iyong klase, pamilya at mga kaibigan.
- ☐ Ikalawa, itala muna ito sa isang borador.
- ☐ Makipagtatalakayan sa mga kaibigan. Magbasa, mag-isip, at magbalangkas ng mga idea na isusulat.
- ☐ Ikaapat, iwasto ang akda kabilang ang mga maling baybay at iba pa.
- ☐ Kahulihan, ilathala ang iyong akda.

VII. Basahin ang akda sa ibaba habang pinakikinggan ang *Tape Segment # 2, A, "Stellaluna"*.

Stellaluna

Sa isang maliit at liblib na gubat, may naninirahan roon na mag-inang paniki.

Mahal na mahal ni Inang Paniki ang kaniyang supling. Aniya, "Pangangalanan kitang Stellaluna."

Gabi-gabi,, kilik ni Inang Paniki si Stellaluna kahit sa pangangalap ng pagkain.

Isang gabi, sinalakay ng kuwago ang mga paniki habang palipad na sinisinghot ni Inang Paniki ang amoy ng hinog na prutas.

Nagtangkang umilag si Inang Paniki ngunit nasapol siya ng kuwago kaya't nakabitaw si Stellaluna at tuloy-tuloy na bumulusok sa kadawagan ng gubat.

Sumabit si Stellaluna sa madadahong sanga. Madaling-araw na nang mahulog siya sa isang malambot na pugad. Nagulat ang tatlong inakay sa pugad. Pinakinggan ni Stellaluna ang pag-uusap ng tatlong ibon.

"Ano 'yun?" tanong ni Pagaspas.

"Hindi ko alam pero nakabitin nang patiwarik," sagot ni Kandirit.

"Shh. Nariyan na si Ina," saway ni Siyap.

May dalang pagkain si Inang Ibon sa mga inakay. Gutom na gutom na si Stellaluna ngunit hindi niya makain ang mga uod na dala ni Inang Ibon.

Ngunit talagang hindi na niya matiis ang gutom. Ibinuka niya ang bibig at agad niyang nilulon ang naligaw na tipaklong.

Para na rin siyang ibon. Gising siya sa umaga at tulog sa gabi. Kumakain din siya ng kulisap ngunit nakabitin pa rin siya kung matulog.

Sinubukan din minsan ng mga inakay na bumitin ngunit nang patiwarak inutusan sila ni Inang Ibon na bumalik sa pugad. Pinagalitan ni Inang Ibon si Stellaluna dahil tinuturuan diumano ng paniki ng masasamang bagay ang mga inakay.

Natuto nang lumipad ang mga ibon. Ganoon din si Stellaluna ngunit hindi siya makadapo nang maayos sa sanga. Abala siya minsan sa pagsasanay na lumipad tulad ng mga ibon kaya't hindi niya namalayan na madilim na pala.

Hindi niya tuloy narinig ang papalapit na pagaspas.

"Ba't ka nakabitin?" tanong ng dumating na paniki. "Nakatiwarik ka hindi, ba?"

“Hindi ‘yan totoo. Lumilipad ako tulad ng ibon. Ikaw nga itong nakabitin nang nakatiwarik,” sagot ni Stلالuna.

“Pero hindi ka ibon. Isa kang paniki,” giit pa ng matandang paniki.

Nagsidatingan ang iba pang paniki at ikinuwento ni Stلالuna kung ano ang nangyari sa kaniya noon. Isinalaysay niya ang pagsalakay ng kuwago sa kaniyang Inang Paniki at kung paano siya nakabitaw habang kilik ng kaniyang ina. Pati na ang pagbagsak niya sa isang pugad at kung paano siya matagal na nakipamuhay sa piling ng mga ibon.

“Diyos ko po!” bulalas ng matandang paniki sa narinig na pagbubunyag, “Ikaw nga si Stلالuna, ang nawawala kong anak! Hindi ko alam na buhay ka pa.”

Labis ang kagalakan ng mag-ina sa kanilang muling pagkikita. Kinabukasan din, tinuruan ni Inang Paniki ang anak na muling mag-asal-paniki tulad ng pagngasab ng masasarap na prutas at pagbitin nang patiwarik.

Nang sumunod na araw, dinalaw ni Stلالuna ang mga kaibigang ibon. Inanyayahan niya ang mga ito na makilala si Inang Paniki at ang buong kapanikian.

Tuwang-tuwa ang mga ibon. Anila, “Magkakaiba naman tayo ngunit bakit kaya magkakatulad rin naman?”

“Hindi ko alam. ‘Yan ang misteryo,” ani Stلالuna, “Basta ang alam ko, magkakaibigan tayo. At ‘yan ang totoo.”

Isulat ang detalye ng kuwento ayon sa hinihingi:

1. Tagpuan: _____
2. Pangunahing tauhan: _____
3. Pambungad na Tagpo: _____
4. Panloob na Tugon: _____
5. Mga Pagtatangka: _____
6. Resulta: _____
7. Kinalabasan: _____
8. Reaksiyon: _____
9. Buod

Tungkol ang kuwento sa _____

_____
_____

Kumusta ang pagsasanay? Nasagot mo ba nang tama ang bawat aytem? Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 40–41.

Kung tama ang lahat ng sagot mo, magaling! Marami ka nang nalalaman tungkol sa mga paksang tatalakayin sa modyul na ito. Maaari mo pa ring pag-aralan ang modyul para mabalik-aralan ang mga bagay na nalalaman na. Malay mo, baka may matutunan kang bago mula sa modyul.

Kung mababa ang iyong iskor, huwag mabahala. Para sa iyo ang modyul na ito. Tutulungan ka nitong maintindihan ang ilang mahahalagang kaisipan na magagamit mo sa iyong pang-araw-araw na buhay. Kapag pinag-aralan mong mabuti ang modyul na ito, malalaman mong lahat ang mga sagot sa pagsasanay at marami pang iba. Handa ka na ba?

Maaari mo nang umpisahan ang Aralin 1 sa susunod na pahina.

Pagtukoy sa Batayang Idea o Kaisipan

Ang pagbubuod ay pagpapahayag ng mahahalagang tagpo at mga namumukod na bagay sa kuwento.

Paano ka ba magsulat ng buod? Walang iisang paraan sa pagbubuod ngunit may ilang gabay na makatutulong sa iyo.

Gabay # 1: Simulan ang buod sa malinaw at maikling pangungusap na nagsasaad ng paksa o batayang idea o kaisipan.

Natutuhan mo sa nakaraang modyul ang pagtukoy sa batayang idea o kaisipan ng talata o akda. Pag-aaralan pa rin natin yaon dahil nakasalalay ang masinop na pagbubuod sa kakayahan mong matukoy ang batayang idea o kaisipan ng akda.

Matapos mong pag-aralan ang Aralin 1, kinakailangan mong:

- ◆ matukoy ang paksang pangungusap sa talata; at
- ◆ maipahayag ang batayang idea o kaisipan batay sa paksang pangungusap.

Handa ka na ba?

Paano mo matutukoy ang paksang pangungusap? Karamihan sa masisinop na talata ay may malilinar na paksang pangungusap. Masusubukan ngayon kung talagang tanda pa nga natin ang pagtukoy sa paksang pangungusap.

Subukan Natin Ito

Basahin ang bawat talata habang pinakikinggan ang *Tape Segment #3, A*, “*Ang mga Langgam*.” Salungguhitan ang pangungusap na nagsasaad ng paksa.

May kani-kaniyang gawain ang mga langgam sa kanilang pugad. Naghuhukay ang ilan upang kanilang matirahan ang iba pang mumunting butas o guwang. Naglilibot ang iba upang mangalap ng maiimbak na pagkain. Naglilinis naman ng mga pugad ang mga babaeng langgam. Sa pugad, may mga nakatalagang tagapag-alaga sa mga bagong luwal na langgam. Ipinagtanggol ng mga sundalong langgam ang mga pugad laban sa mga kaaway.

Sinalungguhan mo ba ang unang pangungusap? Tama ka. Isinaad ng naturang pangungusap kung tungkol saan ang talata. Yaon ang tinatawag nating *paksang pangungusap*.

Kung inatasan kang ipahayag sa sariling mga salita ang binasang talata, paano mo ito gagawin? Kaya mo bang tapusin ang pangungusap sa ibaba?

Tungkol ang talata sa _____

Ganito ba ang sinulat mo?

Tungkol ang talata sa kani-kaniyang gawain ng mga langgam.

Tama ka! Ito nga ang batayang idea o kaisipan ng talata.

Pakinggan mo ang susunod na talata: Salungguhan ang paksang pangungusap. Isalang mo na uli ang tape.

Simulan mo sa pag-iipon ng mga kusot at mumunting tuyong siit. Ipatong sa mga ito ang mas malalaking siit o mapapayat na sanga. Kapag nakapangalap ka na ng mas mabibigat na piraso ng kahoy, salitan na isalansan ang mga ito na parang magkakapatong na parisukat. Hindi makukulob ang apoy sa gayong paraan. Madali lang gumawa ng malaki-laking siga.

Ano ang paksang pangungusap? Ang huli bang pangungusap? Tama. Ang huli ang paksang pangungusap. Tandaan na hindi laging matatagpuan ang paksang pangungusap sa pambungad na pangungusap ng talata. Maaaring ito ay nasa gitna o huli.

Maipahahayag mo ba ngayon sa sariling mga salita kung tungkol saan ang talata? Tapusin ang pangungusap sa ibaba:

Tungkol ang talata sa _____

Ang sinulat mo ba ay “Tungkol ang talata sa kung papaano gumawa ng malaki-laking siga.”

Tama ka. Pakinggan mo naman ngayon sa tape ang talatang ito.

Mabilis mong inihagis sa ere ang bola. Tila nakabimbin ito sa pagkakalutang bago pa tuluyang bumagsak. Ipahiginit mo sa ere ang punglo. Mas mabilis yaon sa bola ngunit bubulusok din. Anumang bagay na makaiimbulo ay makabubulusok. Makalilipad ang eroplano sa taas na labimpitong milya at makapaglalakbay din nang matagal sa malalayong pook. Ngunit hindi ito mananatili sa himpapawid sa lahat ng oras. Tulad ng maraming bagay, ito ay kailangang lumapag.

Aling pangungusap ang sinalungguhitan mo. Ang ikalima bang pangungusap? Ang gitnang pangungusap ba ng talata? Tama ka. Maipahahayag mo ba sa sariling mga salita kung tungkol saan ang talata? Tapusin mo ang pangungusap sa ibaba:

Tungkol ang talata sa _____

Ganito ba ang sinulat mo?

Tungkol ang talata sa katotohanan na ang anumang bagay na makaiimbulog ay makabubulusok.

Pag-isipan Natin Ito

- ◆ Paano mo matutukoy ang paksang pangungusap?
- ◆ Paano makatutulong sa iyo ang paksang pangungusap?
- ◆ Saan mo matatagpuan ang paksang pangungusap ng talata?

Magbalik-aral Tayo

Pakinggan mo ang *Tape Segment # 4, A, "Sunog, Tindahan, at Kidlat"*, habang binabasa ang mga talata sa ibaba. Salungguhitan ang paksang pangungusap sa bawat talata. Ipahayag mo sa sariling mga salita ang paksa ng buong talata sa mga nakalaang patlang:

Talata 1:

Nagsisimula ang malalaking sunog sa maliliit na bagay. Maaaring pagmulan ng apoy ang basag na bote na tinatamaan ng sinag ng araw. O dili kaya'y ang kamalig na puno ng mga nakasalansang dayami. At tiyak na alam mo kung ano ang madalas mangyari sa napabayaang siga.

Tungkol ang talata sa _____

Talata 2: Ipagpatuloy ang pakikinig.

Galing sa tindahan ang lahat ng aming kinakain. Doon din galing ang mga damit namin. Dating pinaglagyan ng mga de-lata ang malaking kahon na ginawa naming bahay-bahayan. Kita mula sa tindahan ang aming baon sa eskuwela. Tunay ngang naging mahalagang bahagi ng aming buhay ang malaking tindahan ni Nanay sa aming bayan.

Tungkol ang talata sa _____

Talata 3: Ipagpatuloy ang pakikinig.

Tinamaan ng kidlat ang matayog na puno sa gitna ng bukid. Kumagiskis din ito sa matulis na dulong metal ng nakabukas na payong. Tumama rin ito sa mataas na gusali. Laging hinahabol ng kidlat ang matataas na bagay o anumang mataas na nag-iisang nakausli o nakatayo. Kaya't kung mag-isa kang naglalaro sa parke na walang anumang mataas na bagay na nakatirik, huwag nang mag-atubiling pumasok sa mas malapit na gusali bago ka pa gawing litson ng kidlat.

Tungkol ang talata sa _____

_____

Ano ang sugot mo sa bawat talata? Ihambing ang mga ito sa pahina 42.

Tandaan Natin

- ◆ Nasa paksang pangungusap ang batayang idea o kaisipan ng talata.
- ◆ Matatagpuan ang paksang pangungusap sa simula, dulo, o gitna ng talata.
- ◆ Maipahahayag mo sa sariling salita ang paksa ng talata. Makatutulong sa iyo ang paksang pangungusap.

Mga Mapagpatibay na Pangungusap ng Batayang Idea o Kaisipan

Alam mo na ngayon kung paano matutukoy ang paksang pangungusap at kung paano maipahahayag ang batayang idea o kaisipan. Magaling! Makatutulong ang mga kasanayang yaon sa pagbubuod. Natatandaan mo pa ba ang Gabay # 1? Dapat lang. Narito ang kasunod.

Gabay # 2: Sa masinopna pagbubuod, isulat ang gma pangungusap na nagsasaad ng karagdagang detalye na mas magpapalinaw sa batayang idea o kaisipan.

Lahat dapat ng pangungusap sa talata ay magsisilbing katibayan sa nais na ipaliwanag ng batayang idea o kaisipan. Ang mga pangungusap na yaon ay tinatawag nating mga mapagpatibay na pangungusap.

Matutulungan ka ng araling ito sa pagpili ng mga mapagpatibay na pangungusap na makatutulong upang manatiling buo at malinaw ang batayang idea o kaisipan. Matapos ang araling ito, kinakailangan mong:

- ◆ matukoy ang mga mapagpatibay na pangungusap na mas magpapalinaw sa batayang idea o kaisipan ng talata; at
- ◆ maisulat ang mga mapagpatibay na pangungusap.

Makinig Tayo

Pakinggan mo ang *Tape Segment # 5, A, "Mga Siyentipikong Eksperimento."*

Alam mo ba kung bakit napakahalaga ng mga siyentipikong eksperimento? Una, nakatutulong ang mga ito upang malaman natin ang katotohanan. Natuklasan ang batas ng grabidad dahil isang simple ngunit mahalagang eksperimento.

Mga eksperimento rin ang naging daan sa pagtuklas ng maraming bagay. Dahil sa eksperimento, natuklasan ang elektrisidad. At kahulihan, bunga ng mga eksperimento ang pag-unlad ng medisina.

Ano ang paksang pangungusap?

Ganito ba ang sagot mo?

Alam mo ba kung bakit napakahalaga ng mga siyentipikong eksperimento?

Ano ang batayang idea o kaisipan?

May ilang dahilan ang kahalagahan ng mga siyentipikong eksperimento?

Anong mga dahilan ang binanggit sa talata?

1. *Nakatutulong ang mga siyentipikong eksperimento upang malaman natin ang katotohanan.*
2. *Mga eksperimento ang naging daan sa pagtuklas ng maraming bagay.*
3. *Umunlad ang medisina dahil sa mga eksperimento.*

Ang tatlong pangungusap na ito ay tinatawag na mga **mapagpatibay na pangungusap**. Sinusuhan ng mga ito ang paksang pangungusap dahilan o katibayan kung bakit mahalaga ang mga eksperimento.

Papaano mo ngayon ipahahayag ang batayang idea o kaisipan? Ipagpatuloy ang pakikinig ng tape habang binabasa ang mga talata sa ibaba.

Mahalaga ang mga siyentipikong eksperimento pagkat nakatutulong ang mga ito upang malaman natin ang katotohanan at nagsisilbi ring daan sa pagtuklas ng maraming bagay, at nakapagpapabilis sa pag-unlad ng medisina.

Subukan Natin Ito

Basahin ang talata sa ibaba habang pinakikilingan ang *Tape Segment # 6, A, "Puno"*, at salungguhitan nang makalawang ulit ang paksa. Minsan lamang salungguhitan ang lahat ng mapagpatibay na pangungusap.

May natatanging katangian ang iba't ibang uri ng puno. Sanay ang ilan sa mga kagyat na pagkayanig. Isa sa mga ito ang ash na ginagawang baseball bat. May ilang puno ng kahoy na hindi gaanong umuurong. Yari sa ganitong uri ng puno ang mga aparador. May ilang puno na madaling katamin at hindi rin gaanong umuurong o umaalsa. Halimbawa'y puno ng pino na paboritong gamitin sa pagtatayo ng bahay. Napakatibay ng ilang puno. Mas matitibay pa ito sa bakal pagkat nakakaya ang mga nakayayanig na puwersa. Hickory ang halimbawa ng ganitong puno. Mayroon namang ilang puno na hindi napupulbos o nabibitak. Halimbawa'y black walnut. Hindi kataka-taka, yari ang mga riple sa kahoy na ito.

Ihambing ang mga sagot mo sa pahina 42. Tungkol ang talata sa natatanging katangian ng iba't ibang uri ng puno. May ilang puno na sanay tumanggap ng mga pagkayanig, may ilan na hindi gaanong umuuring, may ilan na madaling katamin, may ilan na mas matibay pa sa bakal, at may ilan naman na hindi napupulbos o nabibitak.

Nakukuha mo ba? Alam mo na ngayon na hindi lahat ng pangungusap sa talata ay mahalaga sa mismong paksa ng talata.

Pag-isipan Natin Ito

Bakit hindi natin isinama ang iba pang pangungusap tulad ng “Isa sa mga ito ay ang ash na inagawang baseball bat”?

Simple. Halimbawa lamang yaon ng uri ng puno na sanay sa mga pagkayanig tulad ng malalakas na paghataw.

Subukan Natin Ito

Pakinggan mo ang talata sa *Tape Segment # 7, A, “Mga Bampira”*, at sagutin ang mga tanong sa ibaba:

Magkakatulad ang detalye sa maraming kuwento tungkol sa mga bampira. Bumabangon sila sa gabi at muling humihimlay a kani-kaniyang kabaong bago pumutok ang liwanag. Naglilibot sila sa gabi sa paghahanap ng mabibiktima. Ganito ang ipinakikita sa mga pelikula hinggil kay Drakula. Uhaw sa dugo ang mga bampira. Sa lahat ng kaugnay na kuwento, pinalilitaw na sumasailalim muna ang biktima sa hipnotismo upang tuluyang hindi siya makatanggi sa mga nakabibighaning mata ng bampira.

Ano ang paksang pangungusap? _____

_____

Ibigay ang mga mapagpatibay na pangungusap.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Tungkol saan ang talata?

Ganito ba ang sagot mo?

Tungkol ang talata sa magkakatulad na detalye sa mga kuwento tungkol sa mga bampira. Bumabangon sila sa gabi para maghanap ng mabibiktima at muling humihimlay sa kani-kaniyang kabaong bago pumutok ang liwanag. Uhaw sila sa dugo at kadalasan, ipinapailalim nila sa hipnotismo ang biktima upang tuluyang hindi ito makatanggi sa kanilang pagnanasa.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Basahin ang sumusunod na talata habang pinakikinggan ang *Tape Segment # 8, A, "Mga Bulaklak at Pagsusulat"*. Salungguhitan ang mga mapagpatibay na pangungusap. Gumawa ng buod.

A.

May dalawang paraan upang mas tumagal at manatiling buo ang mga pinatuyong bulaklak. Una, isabit ang mga ito nang pabaligtad sa loob ng ilang linggo. Simple ang paraang ito at hindi nangangailangan ng magagastos na materyales. Ikalawa, iipit ang mga bulaklak sa mga pahina ng aklat. Sa ganitong paraan, mapapatag ang mga ito at maaari nang gamitin sa pagdedekorasyon o anumang masining na obra.

Paksang Pangungusap: _____

Mga Mapagtibay na pangungusap: _____

_____

Buod: _____

_____

B. Ipagpatuloy ang pakikinig ng tape.

May ilang paraan upang ang pagsusulat mo ay maging biswal o napakalinaw sa mata. Una, dapat na mahusay kang maglarawan ng bagay-bagay. Kung maramot ka sa paglalarawan, lilitaw na malabo ang sinusulat mo at maihahalintulad ito sa mga hugis-tingting na pagguhit ng mga bahagi ng katawan ng tao. Ikalawa, gumawa ng mga paghahambing. Ito ay mas nakapaglililaw sa kabuuan ng mga bagay na inilalarawan. Ikatlo, gawing makulay ang mga salita sa pamamagitan ng paggamit ng mga idioma at talinghaga. Nakadaragdag ang mga ito sa nais mong ipahiwatig.

Kahulihan, gumamit ng mga angkop na pang-uri. Dahil sa mga pang-uri, para na ring nakikita, nahahawakan at naaamoy ng mga mambabasa ang iyong mga inilalarawan.

Paksang Pangungusap: _____

Mga Mapagtibay na pangungusap: _____

_____

Buod: _____

_____

Tingnan ang mga pahina 42–43 kung tama ang mga sagot mo.

Tandaan Natin

- ◆ Nililinaw at pinatitingkad ng mga mapagpatibay na pangungusap ang nais ipagdiinan ng paksang pangungusap o ng batayang idea o kaisipan.
- ◆ Nakatutulong ang mga mapagpatibay na pangungusap na sumusuhay sa paksang pangungusap sa mismong pagsusulat ng buo at masinop na buod.

Magaling. Tapos mo na naman ang isang aralin. Bakit hindi mo ito subukang ibahagi sa isang kaibigan?

Masinop na Pagbubuod Batay sa Balangkas

Alam mo na ngayon kung paano matutukoy o maipahahayag ang batayang idea o kaisipan. Marunong ka na ring sumipat ng mga mapagpatibay na pangungusap na mas makapaglililaw sa bawat batayang idea o kaisipan.

Matapos matukoy o maipahayag ang batayang idea o kaisipan at masipat pati na ang mga mapagpatibay nitong pangungusap, makatutungo ka na sa pagbabalangkas.

Gabay # 3: Isulat ang batayang idea o kaisipan, at ang mga mapagpatibay na pangungusap ng bawat talata sa masisinop na pangungusap o sugnay.

Sa araling ito at sa mga susunod pang paksa, ang B ng tape ang gagamitin mo.

Subukan Natin Ito

Pakinggan mo ang *Tape Segment # 1, B, "Ang Mga Hunyango"* na binabasa ng nagsasalita. Ihanda ang sarili sa ipagagawa matapos ang nasabing akda.

Pabago-bago ang kulay ng mga hunyango upang bumagay sa uri ng kanilang pinagpupugaran. Nagkukulay-luntian ang hunyango kapag nakalulan siya sa luntian ding dahon. Kakaiba rin ang nanunulay siya sa kulay-kalawang na sanga, kulay-kalawang din siya.

Kakaiba rin ang mga kilos ng mga hunyango. Napahahaba nila ang kanilang dila. Dila na mabilis na napakikiwal sa paghuli ng walang kawalay-malay na kulisap.

Kakatwa rin kung gumana ang mga mata at buntot ng mga hunyango. Sa iisang tinginan, magkasabay nilang nakikita ang dalawang magkahiwalay na direksiyon. Nakatutulong sa pagapang na pag-akyat ang kanilang buntot na nakapupulupot sa mga sanga.

Tingnan ang kahon sa kasunod na pahina. Tanda mo pa ba kung para saan ito? Oo, ukol ito sa pagbabalanglas. Isulat ang hinihingi sa bawat patlang:

(Isulat ang pamagat.)

(Isulat ang batayang idea o kaisipan ng unang talata.)

A. _____

(Isulat ang dalawang mapagpatibay na pangungusap.)

1. _____

2. _____

B. _____

(Isulat ang dalawang mapagpatibay na pangungusap.)

1. _____

2. _____

C. _____

(Isulat ang batayang idea o kaisipan ng ikalawang talata.)

1. _____

2. _____

Ganito dapat ang kalalabasan ng iyong balangkas:

- A. Pabago-bago ang kulay ng mga hunyango upang bumagay sa uri ng kanilang pinagpupugaran.
  - 1. Nagkukulay-luntian sila kapag nakalulan sa luntian ding dahon.
  - 2. Nagkukulay-kalawang sila kapag nanunulay sa kulay-kalawang ding sanga.
- B. Kakaiba rin ang mga kilos ng mga hunyango.
  - 1. Napahahaba nila ang kanilang dila.
  - 2. Mabilis nilang napakikiwal ang sari-sariling dila sa paghuli ng kulisap.
- C. Kakatwa kung gumana ang gma mata at buntot ng mga hunyango.
  - 1. Sa iisang tinginan, magkasabay nilang nakikita ang dalawang magkahiwalay na direksiyon.
  - 2. Nakatutulong sa pagapang na pag-akyat ang kanilang buntot na nakapupulupot sa mga sanga.

Tungkol ang akda sa _____

_____

Ano ang tatlong bagay na binanggit tungkol sa mga hunyango?

Pabago-bago ang _____

_____

Ang mga kilos nila ay _____

_____

Ang kanilang mga mata at buntot ay _____

_____

Batay sa balangkas, ibuod ang mga nalaman mo tungkol sa mga hunyango:

Ang mga hunyango _____

_____

_____

_____

_____

Pag-isipan Natin Ito

- ◆ Ang balangkas ay naglalaman ng batayang idea o kaisipan at mga mapagpatibay na pangungusap na pawang hinati-hati sa ilang bilang o bahagi.
- ◆ Nakapadadali ang balangkas sa pagsusulat ng buod.

Subukan mong gumawa ng balangkas upang mapadali ang pagbubuod mo sa kasunod na akda na mapakikinggan sa *Tape Segment # 2, B, “Mas Makapangyarihan ang mga Lalaki.”*

Mas Makapangyarihan ang mga Lalaki

Sa ilang dahilan, iginigiit ng mga lalaki ang kanilang kapangyarihan sa maraming paraan.

Mas malalakas ang lalaki. Matagal silang mapagod. Pansinin lamang kung paano sila magbasketbol, o maglipat ng sako-sakong bigas sa trak, o kumayod bilang karpintero.

Mas matatapang ang lalaki. Hidi sila sumisigaw kapag nakakita ng daga, alam nila ang gagawin kapag nakaharap ang ahas, at hindi sila natatakot maglakad sa madidilim na lansangan kung gabi.

Mas matitipid ang lalaki. Iisang Barong Tagalog ang maaari nilang isuot sa bawat pagtitipon. Maaari rin na iisang kurbata at iisang pares ng pantalon.

Mas maluluwag mag-isip ang lalaki. Hindi sila padalos-dalos. Malinaw nilang napaghihiwalay ang tama sa mali. Hindi napangingibabawan ng damdamin ang kanilang mga pagpapasiya.

Sumasang-ayon ka ba na mas makapangyarihan ang mga lalaki sa mga babae? Marahil, papayag ka kung ikaw ay lalaki ngunit kung babae ang magbabasa nito, lagot ako.

(Halaw sa *Reader's Digest*, 1-79)

Ngayon, isulat mo nang nakabalangkas ang mga batayang idea o kaisipan ng lathalain.

Punan ang mga patlang ng mga sagot sa mga tanong.

Sa ilang dahilan, iginigiit ng mga lalaki na mas nakapangyarihan sila:

(Ano ang mga dahilang ito?)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Maibubuod mo ba ang lathalain batay sa balangkas?

Ipagpatuloy mo ang pangungusap sa ibaba.

Iginigiit ng mga lalaki na mas makapagayarihan sila dahil _____

_____
_____

Ganito ba ang sagot mo?

Iginigiit ng mga lalaki na mas makapangyarihan sila pagkat mas malalakas, matatapang, matitipid at mas maluluwag ang kanilang pag-iisip.

Kung nakuha mo ito, nangangahulugang nauunawaan mo ang lathalain. Binabati kita.

Tandaan Natin

- ◆ Ang pagbabalangkas ay ang pagsasaayos ng mga pangungusap o sugnay na ibinatay sa batayang idea o kaisipan at sa mga mapagsuhay na pangungusap.
- ◆ Ginagamit ang balangkas sa pagsusulat ng masinop na buod ng akda.

Subukan Natin Ito

Basahin ang akda habang pinakikinggan ang *Tape Segment #3, Nakabibighani ang Hawaii.* Punan ang kaugnay na balangkas:

Nakabibighani ang Hawaii

Mainit na tinatanggap ang mga turista sa Honolulu, ang kabisera ng Hawaiian Islands. Ang bawat dumadaong na bapor ay sinasalubong ng mga taga-pulo na pawang nakasuot ng mga kuwintas na bulaklak na kung tawagin ay “leis”. Nangingibabaw din ang tugtog ng Royal Hawaiian Band.

Inaawit ng isang babaeng Hawaiian ang malamyos na “Song of the Islands.”

Ang pangkat ng pulo na tinatawag na Hawaii ay nakamamanghang pook ng samutsaring kulay. May pula, dilaw, rosas, at kulay-dalandan na mga bulaklak. Laging bughaw ang langit. Nagsasanib na luntian at bughaw ang kulay ng dagat. Napakaluntian ng mga puno at halamanan.

Pinakamatamis na pook ang Hawaii. Halos ang 3/4 ng lupa ay natatamnan ng mga tubo ng asukal. Galing din rito ang may 9/10 na pinya sa pandaigdigang kalakal.

Sa Hawaii, matitikman ng bawat turista ang lahat ng kakaiba at nakasisiyang pagkain. Magsasawa siya sa sariwang isda. Mayroon ding mga lasang prutas na tinapay at pudding na buko. Namumukod ang tamis ng mga mangga, papaya, pinya.

Punan ang balangkas na ito:

	_____
A.	_____
1.	_____
2.	_____
3.	_____
B.	_____
1.	_____
2.	_____
3.	_____
4.	_____
C.	_____
1.	_____
2.	_____
D.	_____
1.	_____
2.	_____
3.	_____

Batay sa iyong balangkas, ibuod ang lathalain. Gamitin mo ang sariling mga salita.

Tungkol ang lathalain sa _____

_____

_____

_____

_____

Ihambing ang mga sagot mo sa pahina 43.

Paggamit ng mga Mapag-ugnay na Salita sa Pagbubuod

Paano mo inaayos ang mga gawain mo sa bawat araw? Sinusubukan mong ilista ang mga ito ayon sa pagkakasunod. Ang sinasabi mo, halimbawa, ay ito: Una, tatapusin ko muna ang mga gawaing-bahay. Ikalawa, babasahin at sasagutan ko ang isang modyul. Sunod, pupunta ako sa bahay ng kaibigan para ihambing ang aking mga sagot sa kaniya. At pagkatapos, lilinisin ko ang bahay ng aso. Kahulihan, magbubunot ako ng damo sa hardin.

Gabay # 4: Gumamit ng mga mapag-ugnay na salita upang maipagdiinan ang isang buo at masinop na akda. Anong mga salita ang ginagamit mo para mapagsunod-sunod ang mga binabalak mong gawin. Tama, ginagamit mo ang Una, Ikalawa, Sunod, At pagkatapos, at Kahulihan.

Subukan Natin Ito

Pakinggan mo ang *Tape Segment # 4, “Pag-aahit ng aking Balbas”* habang binabasa ang talata. Salungguhitan ang mga pang-ugnay:

Gusto mong malaman kung paano ko inaahit ang sariling balbas? Una, hinahasa ko muna ang labaha. At pagkatapos, nilalagyan ko ng sabon at shaving cream ang aking mukha. Sunod, sinisimulan kong ahitin nang pataas at pababa ang malagong balbas na nagkalat sa magkabilang panga, sa baba, at itaas na bahagi ng leeg. Ahit-pogi ang labas ko dahil sa talas ng aking labaha. Kahulihan, papahiran ko ng kaunting antiseptic liquid ang mukha. Mukhang tao na naman ako.

Ilang pang-ugnay ang sinalungguhitan mo?

Tama ka. Ginamit sa talata ang una, ikalawa, at pagkatapos, sunod, at kahulihan.

Tungkol saan ang talata? Maisusulat mo ba ito sa nakalaang puwang?

Inisa-isa ng talata ang _____

_____

Ganito ba ang sinulat mo?

Inisa-isa ng talata ang mga hakbang sa pag-aahit.

Tama ang sagot mo. Subukan mo ang sunod na talata habang pinakikinggan ang *Tape Segment # 5, B, "Mga Balyena"*:

Paano nila hinuhuli noon ang mga balyena? Narito ang kuwento ni Andy:

"Una, inaabangan naming lumitaw ang balyena na nakatak dang bumuga ng tubig. Tinatawag itong blowing o spouting. Pagkatapos, maghihintay kami sa muling pagsisid ng balyena. Ikatlo, hahabulin namin ang balyena, sakay ng tatlong malililiit na bangka. Sa nauunang bangka, iniuumang ng isa ang harpoon, ang sandatang kikitil sa balyena. Ang mga nasa ikalawang bangka ay tumutulong sa pagtiyak na walang anumang matatangay matapos masapol ang balyena. Nakahanda ang mga nasa ikatlong bangka sa pagsagip sa sinumang kasamahan na maaaring tumilapon o mahulog sa tubig kung sakaling lumaban ang balyena. Ikaapat, magsisimula na ang pakikihamok sa pagitan ng balyena at mga mandaragat. Sa kahulihan, kapag nangibabaw ang mga mandaragat laban sa balyena, hihilahin na nila ang dambuhalang isda palapit sa malaking bangka.

Sinalungguhan mo ba ang mga pang-ugnay?

Tungkol saan ang talata? Tapusin ang pangungusap sa ibaba:

Tungkol ang talata sa _____
_____

Pag-isipan Natin Ito

- ◆ Ano ang mga pang-ugnay?
- ◆ Paano nakatutulong ang mga pang-ugnay sa pagtukoy ng batayang idea o kaisipan?
- ◆ Paano ka tinutulungan ng mga pang-ugnay sa pagsusulat ng buod?

Subukan Natin Ito

Basahin ang mga talata sa ibaba habang pinakikinggan ang *Tape Segment # 6, B "Ang Pananatiling Masaya at ang Pagsusulat ng Ulat Hinggil sa Aklat."*
Salungguhan ang mga pang-ugnay at ibuod ang bawat talata:

A.

Paano natin pananatili ang masaya ang kani-kaniyang sarili? Una, titiyakin nating malusog ang sariling katawan upang maiwasan ang sakit hangga't maaari. At tinutuman natin ang isip at damdamin ng mahinahong pagtanggap sa mga kabiguan. Habang isinasadiwa ang katotohanan na walang sinumang hindi nagkakamali, iiwasan natin ang mga panganib ng labis na pagmamataas. At nang sa gayon, dapat na makamihasnan natin ang pagharap sa mga darating na pagbabago anumang anyo mayroon ang mga ito.

Tungkol ang talata sa _____

_____

B.

Paano ka makasusulat ng magandang ulat hinggil sa aklat? Una, banggitin ang pamagat at may-akda ng aklat. Ikalawa, ilahad ang tagpuan. Matapos mailahad ang tagpuan, ilarawan ang mga pangunahing tauhan. Ikaapat, matapos maipakilala ang mga pangunahing tauhan, isiwalat ang mga tunggalian o suliranin na kinasangkutan ng pinaka-pangunahing tauhan. At isunod na ang pagbubunyag kung paano nilutas ng pinaka-pangunahing tauhan ang nasabing mga tunggalian o suliranin. Sa pagwawakas ng ulat, ipahayag kung ano ang pangkalahatang masasabi mo sa aklat.

Tungkol ang talata sa _____

_____

Tingnan ang pahina 44 kung tama nga ang mga sagot mo.

Magbalik-aral Tayo

Basahin ang mga pangungusap sa ibaba. Lagyan ang mga ito ng bilang batay sa wastong pagkakasunod. Gawing gabay ang mga pang-ugnay sa pagsasaayos ng masinop na talata. Pagkatapos, isulat kung tungkol saan ang talata:

- _____ Sunod, alisin ang kalahati ng tubig ng akwaryum.
- _____ Ikatlo, kumuha ng malinis na basahan at punasan ang gilid-gilid ng salamin para matanggal ang mga nangagdikit na lumot.
- _____ Una, ilipat ang mga isda sa ibang lalagyan.
- _____ At pagkatapos, lagyan ng malinis na tubig ang akwaryum hanggang mangahalati at saka ito banlawan.
- _____ Ikaapat, itapon ang maruming tubig sa lababo.
- _____ Pinakahuli, ibalik ang mga isda sa akwaryum at pakainin nang kaunti ang mga ito upang hindi manibago.
- _____ Madaling linisin ang akwaryum.
- _____ Ikaanim, itapon ang pinagbanlawan at lagyan ng malinis na tubig ang akwaryum.

Isulat nang patalata ang mga pangungusap sa wastong pagkakasunod.

Madaling linisin ang akwaryum _____

_____

Tungkol ang talata sa _____

_____

Tingnan ang pahina 44 kung tama nga ang mga sagot mo.

Tandaan Natin

- ◆ Tinatawag na mga pang-ugnay ang mga salitang una, ikalawa, ikatlo, ikaapat, kasunod, /sunod at pagkatapos/tapos, at kahulihan/ sa huli/ pinakahuli
- ◆ Pinamamayani ng mga mapag-ugnay na salita ang kaisahan ng mga pangungusap sa talata.
- ◆ Napadadali ng mga pang-ugnay ang pagsusulat ng buod.

Pagbubuod ng Kuwento

Isipin mo ito: *Pinababasa ng guro ang isang kuwento. Pinabubuod din sa iyo ang kuwento nang hindi lalagpas sa sampung pangungusap! Ngunit ang mismong kuwento ay may sandaang pahina. Sa loob-loob mo, “Paano ko maibubuod sa sampung pangungusap ang kuwentong ito?”*

Huling aralin na ito sa modyul. Ang aralin ding ito ang nagsasaad ng iyong mga huling dapat tandaan sa pagsusulat ng buod.

Sa pagbubuod ng kuwento, kinakailangang malaman mo, sa simula pa lang, ang mahahalagang bagay sa kuwento.

Layunin ng araling ito na ipaliwanag sa iyo ang mga salik ng isang kuwento na dapat lumitaw sa buod. Matapos ang araling ito, kinakailangang mong:

- ◆ matukoy ang iba’t ibang salik ng kuwento;
- ◆ maibalangkas ang mga salik ng kuwento; at
- ◆ magamit ang mga salik ng kuwento sa pagsusulat ng buod.

Alamin Natin

Pagsipat sa Balangkas ng Kuwento

Matagal ka nang nagbabasa ng mga kuwento. Napansin mo marahil na ang bawat kuwento ay mayroong sumusunod na salik:

- ◆ **tagpuan**—tumutukoy ito sa tahasan o di-tahasang pagbanggit kung kailan at saan naganap ang kuwento.
- ◆ **tauhan**—ipinakilala nito ang mga tauhan o nagsiganap sa kuwento.
- ◆ **banghay**—ito ang batayang nilalaman ng kuwento na nagpapahayag ng sumusunod:
  - a. **panimula o pambungad na tagpo**—aksiyon, idea, o sitwasyon na magpapausad sa kuwento.
  - b. **panloob na tugon**—ang tugon ng pangunahing tauhan sa pambungad na tagpo, kabilang rito ang kaniyang pagtiyak sa ilang layon o pasiya.

- c. **(mga) pagtatangka**—hakbang o mga hakbang na isasagawa upang matupad ang layon.
- d. **resulta** —ang tahasang bunga ng partikular na pagtatangka.
- e. **kinalabasan**—ang mas malawak na bunga ng mga pagtatangkang maabot ang layon at ang mga kaakibat nitong resulta. Maaaring ito ay aksiyon, pagbabago ng asal o kilos, o dili kaya’y nagbagong kalagayan.
- f. **reaksiyon**—maaaring wala ito sa akda. Ito ang tugon ng pangunahing tauhan sa mga kinalabasan ng iba’t ibang tagpo sa kuwento. Maaaring ito ay pagbabago ng opinyon o paniniwala, o dili kaya’y pagbanggit sa mismong aral ng kuwento.

May kahirapan ba? O sige, huminga ka muna ang malalim. Puwede na? Bumalik tayo sa ating pinag-usapan. Naisaulo mo ba ang mga salik ng kuwento?

Balikan naman natin ngayon ang kuwento na maaaring nabasa mo noong ikaw ay nasa elementarya pa. Natatandaan mo pa ba ang tungkol sa nauuhaw na uwak na naghahanap ng maiinom na tubig? Gamitin natin ang kuwentong ito sa pagsusuri ng mga naturang salik. Pakinggan mo ang kuwento sa *Tape Segment # 7, B, “Ang Uwak”*.

Sa isang bukid noong unang panahon, may uhaw na uhaw na uwak.

Tagpuan at Tauhan:

Saan nangyari ang kuwento? _____

Kailan nangyari ang kuwento? _____

Sino ang tauhan? _____

Kinakailangang matighaw ang kaniyang labis na pagkauhaw.

Pambungad na Tagpo:

Ano ang sitwasyon? _____

_____

Kaya’t siya ay nagpasiyang maghanap ng tubig.

Panloob na Tugon:

Ano ang kaniyang napagpasiyahan?

_____

_____

Nakakita siya ng banga ng tubig. Subalit kakaunti na lamang ang laman nito at hindi maabot ng kaniyang tuka ang tubig. Sinubukan niyang ipasok ang tuka sa makipot na bibig ng banga ngunit hindi pa rin niya maabot ang tubig.

Nakatiyad na siya't lahat-lahat ngunit hindi pa rin siya makainom. Naisip niya, "Alam ko na. Lalagyan ko ng maraming bato ang banga." At yaon nga ang kaniyang ginawa.

1. _____
2. _____
3. _____

Tumaas ang tubig sa banga

Resulta:

Ano ang nangyari sa tubig sa banga?

_____
_____

Nakainom din sa wakas ang uhaw na uhaw na uwak.

Kinalabasan:

Ano ang naging bunga ng mga pagtatangka ng uwak? _____

_____

Bulong ng uwak sa sarili,
"Kailangang mag-isip ng iba't ibang paraan sa paglutas ng suliranin.

Reaksiyon:

Ano ang natutuhan ng uwak sa kaniyang karanasan? _____

_____

Subukan mong ibuod ang kuwento.

_____ noong unang panahon, may _____ na uwak. Kaya't siya ay nagpasiyang _____. Nakita siya ng _____. Subalit _____ na lamang ang laman nito at hindi maabot ng kaniyang _____ ang tubig. Sinubukan niyang _____ ang tubig. Sinubukan niyang _____ ngunit _____. Nakatiyad na siya't lahat-lahat ngunit _____. Naisip niya, _____. _____ ang tubig sa banga. _____ sa wakas ang uhaw na uhaw na uwak. Natutuhan niya na _____.

Pag-isipan Natin Ito

- ◆ Paano makatutulong sa iyong pagbubuod ang natutuhan mong iba't ibang salik ng kuwento?
- ◆ Kalimitan, nagsisimula ang isang kuwento a pagbanggit kung kailan o saan ito naganap.
- ◆ Kasunod ang pagpapakilala sa pangunahing tauhan.
- ◆ Kasunod na rin ang banghay, simula sa pambungad na tagpo, panloob na tugon, mga pagtatangka, resulta at kinalabasan. Minsan, naidaragdag ang reaksiyon ng pangunahing tauhan.

Subukan Natin Ito

Pakinggan mo ang Tape Segment # 8, B, “Ang Natutuhang Aral ni Bubuwit”. Isulat ang mga salik ng kuwento.

Ang Natutuhang Aral ni Bubuwit

Noon ay may isang mag-anak na daga na naninirahan sa garahe ng malaking bahay. Kaya lang, may alagang pusa ang mga bata sa bahay na yaon.

Ngunit nakapaglalaro pa rin ang mga daga kapag wala ang pusa. Sisigaw naman agad ang isang daga ng “Nandiyan na si Muning! Nandiyan na si Muning!” Kapag dumarating na ang pusa. Nagsipagtago sa lungga ang mga daga hanggang sa umalis na muli ang pusa. Wala ni isa mang daga na mahuli si Muning.

Isang araw, naisip ni Bubuwit, “Nakatatawang tingnan ang mga kapatid ko kapag kumakaripas nang takbo. Lolokohin ko sila.”

Habang naglalaro ang kaniyang mga kapatid, bigla na lamang sumigaw si Bubuwit, “Nandiyan na si Muning! Nandiyan na si Muning!” gayong hindi naman totoo dumarating ang pusa.

Mabilis na nagtakbuhan ang mga daga sa lungga.

“Hee, hee, hee,” matinis na hagik hik ni Bubuwit. “Talagang nakatatawa sila. Napakasarap nilang lokohin.”

Subalit nang siya ay luminga-linga, namataan niya si Muning na papalapit na sa kaniya. “Saklolo! Saklolo! Nandiyan na si Muning!” Ngunit nakatago na ang kaniyang mga kapatid.

Padambang sinugod siya ni Muning. Paikot-ikot siya sa pagtakbo, habol-habol ng pusa. Maaabutan na sana siya. Buti na lang, pinalad siyang magkasya sa nakitang bitak sa pader. Gahibla na lamang ang kanilang agwat at tiyak na nasakmal siya ni Muning kung hindi siya kagyat na nakasuot sa bitak.

“Mula ngayon, hindi ko na lolokohin ang aking mga kapatid,” ani Bubuwit. “Muntik na akong mahuli ni Muning.”

Tagpuan:

Kailan? _____

Saan? _____

Pangunahing Tauhan: _____

Banghay:

Pambungad na Tagpo: _____

_____

(Ano ang ginagawa ng mga daga kapag wala si Muning? Ano ang isinisigaw ng isang daga kapag dumarating na ang pusa?)

Panloob na Tugon: _____

_____

(Ano ang balak gawin ni Bubuwit? Bakit?)

Pagtatangka: _____

_____

(Ano ang ginawa ni Bubuwit habang naglabas ang kaniyang mga kapatid?)

Resulta: _____

_____

(Ano ang nagyari nang sumigaw si Bubuwit? Ngunit sino ang dumating?)

Kinalabasan: _____

_____

(Ano ang nagyari kay Bubuwit?)

Reaksiyon: _____

_____

(Ano ang natutuhang aral ni Bubuwit?)

Ihambing ang mga sagot mo sa pahina 44. Tingnan kung tumutugma ang mga ito sa mga nasa Batayan sa Pagwawasto.

Magbalik-aral Tayo

Balikan mo ang mga bahagi ng “Ang Natutuhang Aral ni Bubuwit”. Sinimulan na para sa iyo ang talata. Ipagpatuloy mo ito sa nakalaang puwang. Subukan mong ipahayag sa sariling mga salita ang buod.

Ang Natutuhang Aral ni Bubuwit

Noong unang panahon, may isang mag-anak na daga na nakatira sa garahe ng malaking bahay.

Ihambing ang iyong buod sa buod na nasa pahina 45. Kumusta ang iyong buod? Katulad ba ito ng nasa pahina 45?

Magaling! Dapat kang kamayan.

Subukan Natin Ito

Basahin ang kuwento sa ibaba habang pinakikinggan ang Tape #9, “Ang Kuwago at ang Tariktik.”

Ang Kuwago at ang Tariktik

Noong sinaunang panahon, may isang tariktik na naninirahan sa liblib na gubat. Nakahapon ang tariktik sa puno at dito siya natutulog buong gabi. Dito rin siya gumagawa buong araw.

Nakatira naman sa kalapit na puno ang isang kuwago na nakamihasnan na ang gumawa buong gabi at matulog naman buong araw.

Napakasipag ng tariktik at napakaingay din kaya’t laging nagigising ang kuwago. Palibahasa,

“Hoy! Oo, ikaw nga!” singhal ng kuwago. “Aber, sabihin mo nga sa akin kung paano ako makatutulog sa ingay mo?” “Pag-aari ko ang punong ito,” pagmamalaki ng tariktik, “at at gagawin ko kung ano ang gusto kong gawin sa punong ito.”

Nangatal sa galit ang kuwago. Umalingawngaw sa buong kagubatan ang kaniyang huni at tili kaya’t nagsidatingan ang iba pang hayop upang tingnan kung anong nangyari.

“Sige, ituloy mo ang ginagawa mo, Bunying Tariktik,” ik-ik ng daga. “Lagi kaming tinatakot at hinahabol ng kuwagong ‘yan.’”

“Tumigil ka,” saway ng Oso sa daga. “Tariktik, puwede mo naman sigurong pagbigyan ang kuwago. Ayaw namin ng gulo rito.”

Sa galit ng kuwago, pinaghahabol niya ang iba pang maliliit na hayop na nagsipagkaripas nang takbo. “Hambog!” sigaw nila sa kuwago nang nakalayo na sila.

Tinanong ngayon ng kuwago ang malalaking hayop kung ano ang kaniyang gagawin ngunit umiling silang lahat. Anila, “Hindi talaga namin alam. Ikaw itong matalino. Siguro, maghanap ka na lang ng malilipatang ibang puno.”

“Bakit ko gagawin ‘yun?’” pagtataray ng kuwago. “Gusto ko rito. Ang tariktik na ‘yan ang dapat umalis.”

Tinatawag na balangkas ng kuwento: ang nasa ibaba. Isulat ang mga salik ng kuwento:

Balangkas ng Kuwento

Pamagat: _____

May-akda: _____

Tagpuan:

Kailan? _____

Saan? _____

Mahahalagang Tauhan: _____

Banghay:

Pambungad na Tagpo: _____

_____

Panloob na Tugon: _____

_____

Mga Pagtatangka: _____

_____

Resulta: _____

_____

Reaksiyon: _____

_____

Isulat ang buod ng kuwento sa sarili mong mga salita:

Nangyari ang kuwento sa _____

_____
_____

Ihambing ang mga sagot mo sa pahina 45.

Tandaan Natin

- ◆ May ilang salik ang bawat kuwento: tagpuan, tauhan, at banghay. Ang banghay ay binubuo ng: pambungad na tagpo, panloob na tugon, mga pagtatangka, resulta, kinalabasan, at reaksiyon.
- ◆ Makatutulong sa iyong pagbubuod ang pagtukoy sa mga salik ng kuwento.

Anu-ano ang mga Natutuhan Mo?

Ang pagsusulit sa ibaba ay

Habang nagbabasa ka, pakinggan mo ang Tape Segment # 10, B, “Ano ang mga Natutuhan Mo?”

- Basahin ang talata at salungguhitan ang pangungusap na nagsasaad ng batayang idea o kaisipan.

Ginagamit minsan ang iba’t ibang kulay sa pagpapakahulugan sa bagay-bagay. Kapag nakakita ka ng pula, maisip mo ang anumang mainit o mapanganib. “Hinto” ang ibig sabihin ng pulang ilaw o pulang senyal. Pula ang mga makina na maaaring lumalagablab at “sunog” ang kahulugan ng nasabing kulay. Berde o luntian naman ang ginagamit natin sa “Tawid.” Ligtas kung makatatawid ang ibig sabihin ng berdeng ilaw sa kalsada. Dalawa ang maaaring ipakahulugan ng puti. “Pagsuko” kung iwinawagayway, halimbawa, ang isang puting bandila. Nangangahulugan din ng “kalinisan” o “kaalisayan” ang puti. Nakapagpapasaya naman ang kulay na dilaw. Malamig na kulay ang asul at nakapagpapaalala sa atin ng tubig o yelo. Tunay ngang nakatutulong ang iba’t ibang kulay sa pagpapakahulugan sa bagay-bagay na ating nakikita.

II. Isulat ang batayang idea o kaisipan ng talata.

Malimit na ginagamit ang iba't ibang hayop sa pananagisag hinggil sa mga natatanging kaisipan. Nakasanayan ng mga sinaunang mandirigma ang pagdidikit ng replika ng leon bilang sagisag ng katapangan. Dragon naman ang itinuturing na sagisag ng kapangyarihan para sa mga sinaunang emperadorng Tsina: Ginagamit pa rin natin hanggang ngayon ang mga hayop upang mailarawan ang mga asal o kilos ng sinuman. Sinabi natin, halimbawa, na “sintahimik siya ng daga, sintulin ng kuneho, simbagal ng pagong o sintuso ng matsing. Kadalasan, singhayok tayo tulad ng baboy-damo o isa tayong taksil tulad ng ahas. Ginagamit nga ang mga hayop sa pananagisag sa iba't ibang asal kilos ng tao.

III. Nakalimbag sa mas maiitim na titik ang batayang idea o kaisipan ng talata. Salungguhitan ang mahahalagang detalye na dapat nakapaloob sa talata.

May tatlong uri ng hayop alinsunod sa kanilang kinakain. Mga halaman lamang ang kinakain ng herbivores. Ang baka, usa, at kambing ay mga halimbawa ng herbivores. Carnivores ang isa pang uri. Kapwa hayop naman ang kinakain ng carnivores. Ang mga leon, lobo, at gagamba ay carnivores. Omnivores ang ikatlong uri na kumakain ng kapwa hayop at pati na mga halaman. Ang tao, oso, raccoon, at pagong ay ilang lamang sa omnivores.

IV. Basahin ang akda habang pinakikinggan ang tape at buuin ang kaugnay na balangkas:

Ang Buhay ng Bushman

Bibihirang tumangkad nang lampas sa limang talampakan ang isang Bushman. Bibihira rin na humigit pa sa sandaang kilo ang kaniyang bigat. Kakaiba ang kaniyang wika pagkat binibigkas niya ang mga katinig nang nakadikit ang dila sa ngala-ngala.

Ano ang karaniwang araw ng Bushman? Si Tutei, 25 taong-gulang na bushman, ay umaalis sa kaniyang kubol na yari sa mga siit at damo tuwing madaling-araw. Mumunting butiki at melon ang kaniyang inaalmusal. Inihahanda niya rin ang busog at palaso. Bago tuluyang mangaso, nakikipag-usap muna siya kay Bhau, ang kaniyang kabiya. Nakaupo sila nang talikuran upang mapagmasdan na rin ang anumang maliligaw na makakain. Bigla, natanaw ni Tutei ang kumaligkig na tainga ng isang springbok sa may kadawagan. Agad niyang tinawag ang kaibigang si Thobaku. Balot ng dahon at balahibo ng ostrich, tahimik at payukod nilang inikot ang kinatatayuan ng naturang hayop upang hindi sila nito maamoy. Halos isang oras ang inabot bago matiyak ang sapat na agwat para pakawalan ang palaso. At humaginit ang kanilang palaso.

Sapol ang springbok. Nagsimula ang habulan hanggang sa masukol nila ang naghihinalong hayop. Itinarak ni Tutei ang huling bulo. Nagpahinga muna sila habang nakapapaso pa ang sikat ng araw. Magtatakipsilim na nang hilahin nila ang hayop pabalik sa tribu.

Masayang gawain para sa lahat ang pagkatay. Halos bawat bahagi ng hayop ay hindi nasasayang. Ipinagpapalit ng sandakot na tabako sa magsasakang Bhantu ang balat ng hayop. Ginagalugad din ang mga buto upang maihiwalay ang utak. Iniimbak ang dugo para maihalo sa malinamnam na pudding. Gagawing sisidlan ng tubig ang tiyan ng hayop. Magsisilbing panali ang mga litid at katulad.

Nakikibahagi ang lahat sa kasayahan. May inihaw na karne at ilahas na patatas. Matapos ang kainan, magsisiawit at magsasayawan na ang mga babae. Hawig sa mga kilos ng hayop ang mga sayaw. Mula sa malalaking hugis-sisidlang gourds na natatakpan ng balat ng hayop ang nalilikhang tunog o musika.

Nabubuhay ang bawat Bushman sa walang kaparang harmoniya. Wala silang pinuno pagkat batid ng bawat isa ang kaniyang mga tungkulin simula pa pagkabta. Hindi namamayani ang kasakiman pagkat iilan lamng ang anumang dapat ikaganid. Iilan ang alitan, Ang sinumang mapagsuway ay hindi pinapansin.

Ang Buhay ng Bushman

A. Pisikal na Katangian

1. _____
2. _____

B. Karaniwang Gawain sa Bawat Araw

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

C. Gamit ng Iba't ibang Bahagi ng Kinatay na Hayop

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

D. Mga Gawain sa Kasayahan

1. _____
2. _____
3. _____

E. Bakit Nabubuhay sa Harmoniya ang mga Bushman?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Tungkol ang akda sa _____
_____
_____

V. Salungguhitan ang mga mapagugnay na salita sa talata.

Papaano ba sila gumagawa ng instant na kape? Una, sinisimulan sa pabrika ang perkolasyon ng higit sa 2,000 kilo ng kape bawat ini-extract. Matapos ang ikalawang proseso, ang kapeng naging likido ay pinadadaloy sa mga tubo upang ang high pressure at temperatura nito ay maging concentrated coffee extract. Kung powdered instant ang dapat na lumabas, pinatutuyo muna ang extract sa init na 500° Fahrenheit. Pinakahuli, pinalilitaw na remoistened ang kape para maghugis-clumps upang madaling matunaw sa mainit na tubig.

VI. Basahin ang akda o seleksiyon. Punan ang kaugnay na balangkas.

Sa Old West, inaresto si Silas Bissel noong 1970 sa salang pagtanim ng improbisadong bomba sa isang pampahalaang gusali. Nagtago siya habang naka-piyansiya. Nagdikit ng “Wanted “ ang pulisya sa Post Office. Kasama roon ang retrato ni Bissel. Nakikita ng lahat ng naghuhulog ng sulat ang nakapaskil na “Wanted.”

Ginawang Jackson ni Silas ang kaniyang pangalan. Muli siyang namasukan habang nagtatago sa mga pulis. Tahimik siyang kumayod bilang physical therapist sa isang ospital. Hindi siya naakusahan ng anumang krimen. Iniwasan niya lahat ng gawaing magkakanulo sa kaniya.

Isang araw, may mama na pumunta sa naturang Post Office at napansin niya ang napakalapit na pagkakahawig ng retrato sa nakapaskil na “Wanted” at ng therapist sa ospital. Tinawagan niya ang FBI. Siniyasat ng mga ahente ng FBI ang isinuplong ng di nagpakilalang lalaki. Natuklasan nila na ang therapist na nangangalang Jackson ay walang iba kundi si Silas Bissel.

Makalipas ang 17 taong matagumapay na pagtatago, nadakip din si Silas Bissel noong Enero 21, 1987.

Punan ang balangkas ng kuwento:

Pamagat: _____

Tagpuan:

Kailan: _____

Saan: _____

Pambungad na Tagpo: _____

_____

Panloob na tugon: _____

_____

Mga Pagtatangka: _____

_____

Resulta: _____

_____

Kinalabasan: _____

_____

Reaksiyon: _____

_____

Ibuod ang kuwento sa sarili mong mga salita:

Nangyari ang kuwento sa _____

_____

_____

Batayan sa Pagwawasto

A. Anu-ano na ang mga Alam Mo? (pp. 2–8)

- I.
  - A. Naiiba ang paglangoy ng balyena sa karaniwang isda.
  - B. Napalilibutan ng maraming bansa at isang dagat.
- II.
  - A. Mga pangungusap b, c, d
  - B. a, c, d
- III.
  - A. Tungkol ang talata sa masasayang gawain ng scouts
  - B. Tungkol ang talata sa sari-saring kaugalian ng iba't ibang bansa tuwing Pasko.
- IV.
  - A. Naiiba ang Elepante
    1. Ito ang may pinakamalaking tainga
    2. Ito ang may pinakamalaking pangil na kung tawagin ay tusks.
    3. Ang nguso nito ay nagsisilbing ilong.
  - B. Ang Nguso at ang mga Gamit Nito
    1. Pansubo ito ng pagkain at ginagamit din sa pag-inom ng tubig.
    2. Pambomba ito ng tubig sa katawan ng elepante.
    3. Ito ang pang-amoy at pinanggagalingan ng atungal.
    4. Nagsisilbi itong kamay.
  - C. Ang Tusks at ang mga Gamit Nito
    1. May malalaking pangil ito na kung tawagin ay tusks.
    2. Ang pansamantalang tusks ay napapalitan ng pangmatagalang tusks.
    3. Ginagamit ang tusks sa pagkalkal.
    4. Ginagamit ang tusks sa pagkalkal
  - D. Ang Balat ng Elepante
    1. Isang pulgada ang kapal nito.
    2. Wala itong suson ng taba.
    3. Hindi makasasanggalang sa lamig ang balat ng elepante.

- V. Tungkol ang lathalain sa pagiging kakaiba ng elepante at ang mga gamit at silbi ng nguso, pangil, at balat ng elepante.
- VI. Pagkakasunod ng pangungusap
  1. Una, isipin kung ano ang nais mong isulat.
  2. Makipagtalakayan sa mga kaibigan...
  3. Ikalawa, itala ito sa isang borador.
  4. Ikatlo...
  5. At pagkatapos, basahin
  6. Ikaapat, iwasto...
  7. Ibahagi ang natapos...
  8. Kahulihan, ilathala ang sinulat mo.
- VII.
  1. *Tagpuan*: sa isang maliit at liblib na gubat
  2. *Pangunahing tauhan*: Stellaluna
  3. *Pambungad na tagpo*: Palipad na sinisinghot noon ni Inang Paniki ang hinog na prutas habang kilik niya si Stellaluna nang salakayin sila ng kuwago.
  4. *Panloob na Tugon*: Pinalad si Stellaluna na bumagsak sa isang pugad. Namuhay siya roon kasama ng tatlong inakay ni Inang Ibon. Noong una, hindi niya kayang lunukin ang pagkain ng mga ibon at nagpilit siya na matulog nang nakabitin nang patiwarik tulad ng mga kapwa paniki.
  5. *Mga Pagtatangka*: Sinikap niyang mag-asal-ibon.
  6. *Resulta*: Isang araw, habang nakabitin si Stellaluna sa puno, muli silang nagkita ng kaniyang ina.
  7. Masayang-masaya sila at muling tinuruan ni Inang Paniki na mag-asal-paniki si Stellaluna.
  8. *Reaksiyon*: Masaya si Stellaluna. Dinalaw niya ang mga kaibigang ibon at inanyayahan niya ang mga ito na makilala ang buong kapanikian. Kapwa nila nalaman na magkakaiba nga sila ngunit magkakaibigan naman.
  9. Tungkol ang kuwento kay Stellaluna, ang batang paniki na napawalay sa ina at nakipamuhay sa mga ibon hanggang sa muli niyang makita ang sariling ina. Muli siyang nag-asal-paniki at napagtanto niya at ng mga kaibigang ibon na magkakaiba sila ngunit magkakaibigan naman.

B. Aralin 1

Magbalik-aral Tayo (pp. 11–12)

Talata 1: Maraming maliliit na bagay na maaaring pagsimulan ng sunog

Tungkol ang talata sa mga bagay na maaaring pagsimulan ng sunog.

Talata 2: Mahalagang bahagi ng aming buhay ang malaking tindahan ni Nanay sa bayan.

Tungkol ang talata sa mga dahilan kung bakit naging malaking bahagi ng aming buhay ang malaking tindahan ni Nanay sa bayan.

Talata 3: Matataas na Bagay ang tinatamaan ng kidlat

Tungkol ang talata sa mga katibayan na matataas ngang bagay ang tinatamaan ng kidlat.

C. Aralin 2

Subukan Natin Ito (pahina 14)

Paksang pangungusap: May natatanging katangian ang iba't ibang uri ng puno.

Mga mapagpatibay na Pangungusap:

1. Sanay sa yanig o malalakas na hataw ang ibang puno.
2. Hindi gaanong umuurong ang ilang punongkahoy.
3. Madaling katamin at hindi gaanong umuurong o umaalsa ang ilang punongkahoy.
4. Mas matibay pa sa bakal ang ilang puno sa pagkaya ng malalakas na pagkayanig o puwersa.
5. Hindi napupulbos o nabibitak ang ilang puno.

Alamin Natin ang mga Natutuhan Mo (pp. 16–17)

A. Paksang Pangungusap: May dalawang paraan ng pagpapatuyo sa mga bulaklak.

Mga Mapagpatibay na Pangungusap: Una, isinasabit ang mga ito nang pabaligtad sa loob nang ilang linggo. Ikalawa, ipitin ang mga ito sa mga pahina ng aklat.

Buod: Ang dalawang uri ng pagpapatuyo sa mga bulaklak ay ang pagsasabit sa mga ito nang pabaligtad sa loob nang ilang linggo at ang pag-iipit sa mga ito sa mga pahina ng aklat.

- B. *Paksang Pangungusap*: May ilang paraan upang ang isinusulat mo ay maging biswal o napakalinaw.

Mga Mapagpatibay na Pangungusap:

1. Mahusay na paglalarawan
2. Gumagawa ng mga paghahambing
3. Gumagamit ng mga idioma.
4. Gumagamit ng mga angkop na pang-uri.

Buod: Magiging biswal o napakalinaw ng isinusulat mong akda kung mahusay kang maglarawan at gumagamit ka ng mga paghahambing, idioma, at angkop na pang-uri

D. Aralin 3

Subukan Natin Ito (pp. 22–23)

- A. Mainit ang pagtanggap sa mga turista ng Honolulu, ang kabisera ng Hawaiian Islands.
1. Sinasalubong ng mga taga-pulo ang bawat dumadaong na bapor.
  2. Tumutugtog ang Royal Hawaiian Band.
  3. Inaawit ng babaeng Hawaiian ang malamyos na...
- B. Ang pangkat ng mga pulo na tinatawag na Hawaii ay nakamamanghang pook ng sari-saring kulay.
1. May iba't ibang uri ng pagkapula ang mga bulaklak.
  2. Laging bughaw ang langit.
  3. Nagsasanib ang bughaw at luntiang kulay ng dagat.
  4. Lunting-lunti ang mga puno at halaman.
- C. Pinakamatamis na pook ang Hawaii.
1. Halos 3/4 ng buong Hawaii ay...
  2. Galing sa Hawaii ang may 9/10 na ...
- D. Matitikman ng turista sa Hawaii ang lahat ng kakaiba at kasiya-siyang pagkain.
1. Magsasawa siya sa sariwang isda.
  2. Mayroon ding mga lamang-prutas na tinapay at pudding na buko.
  3. Pinakamatamis ang mga mangga, papaya, at pinya.

E. Aralin 4

Subukan Natin Ito (pp. 25–26)

- A.
  - 1. una, at pagkatapos, at pagkatapos
  - 2. Tungkol ang talata sa mga paraan para manatiling masaya.
- B.
  - 1. una, ikalawa, sunod, ika-apat, at pagkatapos, kahulihan
  - 2. Tungkol ang talata sa mga hakbang sa pagsusulat ng ulat hinggil sa isang aklat

Magbalik-aral Tayo (pp. 26–27)

- 1. Pagkakasunod ng mga pangungusap: 3, 4, 2, 6, 5, at 7
- 2. (sundin ang 1 para sa nakatalatang ayos)
- 3. Tungkol ang talata sa paglilinis ng akwaryum.

F. Aralin 5

Subukan Natin Ito (pp. 31–32)

Tagpuan:

Kailan: noon

Saan: garahe ng malaking bahay

Pangunahing mga Tauhan: Bubuwit at ang kaniyang mga kapatid

Banghay:

Pambungad na Tagpo: Naglalaro ang mga daga kapag wala ang pusa. Sumisigaw ng “Nandiyan na si Muning” ang isa sa mga daga kapag dumarating na ang pusa. Kumaripas nang takbo sa lungga ang mga daga.

Panloob na Tugon: Natatawa si Bubuwit sa pagkaripas na yaon. Naisip niyang lokohin ang mga kapatid.

Pagtatangka: Nang makita niyang naglalaro ang mga kapatid.

Resulta: Nagtakbuhan sa lungga ang mga daga.

Konklusyon: Talaga palang dumarating ang pusa at hinabol nito si Bubuwit. Pinalad siyang magkasya sa maliit na bitak sa pader bago pa maabutan ni Muning.

Reaksiyon: Mula noon, nangako si Bubuwit na hindi na niya lolokohin ang mga kapatid.

Magbalik-aral Tayo (pahina 33)

Noon ay may isang mag-anak na daga na nakatira sa garahe ng malaking bahay. May malaking pusa sa bahay na yaon.

Naglalaro ang mga daga kapag wala ang pusa. Sumisigaw ng “Nariyan na si Muning” ang isa sa mga daga kapag dumarating na ang pusa.

Magtatakbuhan ang lahat ng daga sa lungga.

Isang araw, naisipan ni Bubuwit na lokohin ang mga kapatid. Kahit hindi niya nakita si Muning, sumigaw siya ng “Nariyan na si Muning” kaya’t nagpulasan ang mga daga sa butas.

Ngunit dumating pala talaga ang pusa at hinabol nito ni bubuwit. Pinalad naman siyang magkasya sa maliit na bitak sa pader bago pa siya maabutan ng pusa.

Mula noon, nangako si Bubuwit na hindi na niya lolokohin ang mga kapatid.

Subukan Natin Ito (pp. 33–35)

Pamagat: Ang Kuwago at ang Tariktik

Tagpuan:

Kailan: Noong unang panahon

Saan: gubat

Mahalagang Tauhan: kuwago at tariktik

Banghay:

Pambugad na Tagpo: Kumayod sa araw ang tariktik habang tulog naman ang kuwago.

Panloob na Tugon: Napundi ang kuwago at pinakiusapan niya ang tariktik na tumigil sa pag-iingay. Tumanggi ang tariktik.

Mga Pagtatangka: Sinigawan ng kuwago ang tariktik. Sinulsulan ng ilang hayop ang tariktik na ituloy ang paggawa habang pinakiusapan naman ng ilan ang tariktik na tumigil muna. Nagpulong ang mga hayop para malutas ang problema.

Resulta: Nanalanta ang malakas na bagyo at humapay ang puno na kinatitirhan ng kuwago. Nagising siya sa malalakas na tunog ng pagtuka ng tariktik.

Kinalalabasan: Nailigtas ang kuwago.

Reaksiyon: Pinasalamatan ng kuwago ang tariktik. Masaya na siya sa pagigi nilang magkapit-puno.

G. Anu-ano ang mga Natutuhan Mo? (pp. 35–39)

- I. Ginagamit minsan ang iba't ibang kulay sa pagpapakahulugan ng bagay-bagay.
- II. Tungkol ang talata sa iba't ibang hayop na ginagamit sa pananagisag ng mga kaisipan.
- III. Ang mahahalagang mapagpatibay na pangungusap:
  - A. Mga halaman lamang ang kinakain ng herbivores.
  - B. Kapwa hayop ang kinakain ng carnivores.
  - C. Mga halaman at hayop ang kinakain ng omnivores.
- IV. Ang Buhay ng Bushman
  - A. Pisikal na Anyo
    1. Bihirang umabot sa limang talampakan ang taas ng Bushman at hindi lumalampas sa 100 lbs. ang kaniyang timbang.
    2. Kakatwa ang kaniyang pagsasalita.
  - B. Araw-araw na Gawain ng Bushman
    1. Maaga siyang nag-aalmusal.
    2. Inihahanda niya ang busog at palaso.
    3. Nakikipag-usap siya sa asawa.
    4. Nangangaso siya kasama ang kaibigan.
    5. Tinutugis niya at sinusukol ang hayop.
    6. Kinakatay niya ang hayop.
  - C. Mga Silbi ng mga Bahagi ng Katawan ng Kinatay na Hayop
    1. Ikinakalakal sa Bhhantu ang balat.
    2. Binabasag ang buto para kunin ang utak.
    3. Ginagawang panhalo sa pudding ang dugo.
    4. Sisdlan ng tubig ang tiyan.
    5. Ginagawang panali ang mga litid.

- D. Mga Gawain sa Oras ng Kasayahan
1. Nagkakainan ang lahat.
  2. Nag-aawitan at nagsasayawan ang mga babae.
  3. May tugtugan mula sa mga hugis-sisidlang gourds na natatakpan ng balat ng hayop.
- E. Mga Dahilan Kung Bakit Nabubuhay ang mga Bushman sa Harmoniya
1. Wala silang pinuno.
  2. Hindi namamayani ang kasakiman
  3. Bibihira ang alitan.
  4. Hindi pinapansin ang sinumang sumusuway.

Mga Sanggunian

Brian, Wildsmith. *The Owl and the Woodpecker*. Oxford University Press, 1971.

Baunmann, James. *Teaching Main Idea Comprehension*. Delaware: International Reading Association, 1998.

Cannon, Jannel. *Stellaluna*. UK: Scholastic, Inc.

Gillet, Jean Wallace. *Understanding Reading Problems*. New York: Donelley and Sons, 1994.

Marguilies, Stuart. *Critical Reading for Proficiency*. New York: Educational Design, 1996.

Pado, Felicitas. *Getting the Main Idea: A Seminar Paper*, 1946.

